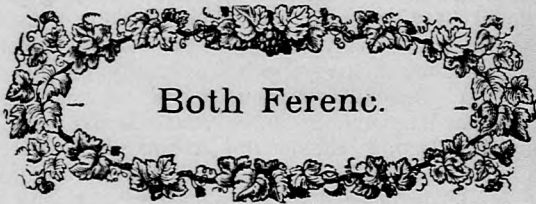

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendü tagjai	A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
Egészévre	8 kor.	a lapot tagdíjajért kapják.	keztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre	4 "	—	tári, — az esetleges reklamációk pedig a
Negyedévre	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatalnak küldendők.

Both Ferenc.

Ötven éve ma, hogy az a férfi, kinek nevét ezen sorok élére irtuk, az Ur szolgálatába lépett. Ötven évvel ezelőtt mint ifjú pap remegő szívvvel indult be a szentek szentélyébe, hogy megkezdje a legfönségesebb miszteriumot, mely után szive lelke gyermeksege óta olyan buzgóan vágyakozott, — és ma, ötven évvel később, az öreg kor hajlottágával, ugyanazon remegő szívvvel, erőben még mindig üde ifjú lélekkel vonul be Szárhegy községének ősz lelkipásztora az Ur templomába, hogy püspök urunk ő méltósága manuduktorsága, hívei végtelen szeretete, paptársai és sokak ünnepélyes tisztelete mellett megismételje az ötven évvel ezelőtt megkezdett legmagasztosabb, vérontás nélküli áldozat bemutatását — és leborulva ott az oltár zsámolya előtt, könnyező szemekkel adjon hálát és köszönje meg az Ur Jézusnak a nagy kort, a melylyel szeretteit szokta megáldani — és azon végtelen kegyelmét, hogy ötven éven át szerencsében és balsorsban, szenvedésekben és vigasztalásokban mindig őrt állott mellette — és mindig jóságos szeretettel vezette, őrizte, bátorította és serkentette az ő választott szolgáját a hosszú nagy úton.

A fényes ünnepély örömeinek hullámai kiverődtek hozzánk is és anélkül, hogy valaha barátai lettünk volna vagy ezután is azok lennénk miénk hiú kultuszának, mégis ezen alkalommal szívesen és örömmel jövünk az ünnepelt ősz lelkipásztor üdvözlésére ezen a helyen nyilvánosan is.

Both Ferenc a régi gárda azon még életben lévő kevés számú férfiaihoz tartozik, a kiknek élete az egyházra és a hazára egyformán szükséges és hasznos vala. Ugyanazon célt ő két módon igyekezett megközelíteni. Volt sokáig tanár, főgymnasiumi igazgató, az egyházi rangfokozatban főesperes, most lelkipásztor és tő. kanonok. Tere nyílt neki az életben, hogy a tanári methodikát lelkipásztori prudenciával vegyítve alkalmazza és hogy az alkalmazás milyen nagyszerű eredményre vezetett, mutatja az, hogy a szárhegyi plebánosnak soha önmagával és hiveivel összetűzése nem volt. Hívei tisztaelkűségéért végtelenül szeretik és ma rajongva állják körül lombfűzérés oltárát. — a szeretet és a hála legszebb koszoruját nyújtva aranymiséjére néki emlékü. — Tisztelőinek lelkéből soha ki nem fog mosódni a kedves „Both bácsi” jóságos alakja.

Az egyházi rangfokozatban is bölcs tudott lenni. Tudta szelid lelke, hogy a hatalom szeretet nélkül féktelenségre és elbizakodottságra vezet és azért a hatalmat paptársai felett mély, mindig számító bölcseséggel és gazdag tapasztalatokra valló ismeretekkel kezelte.

Azon 2000 koronás alapítványon kívül, melyet egy szárhegyi legjobb igyekezetű fiú számára a napokban tett, nagyobb alkotások nem kísérik, a mint talán egyike vagy másika ezek után elvárná tőle; — hanem szive jóságával, példájával, igaz papi buzgalomával és mindenen fölötti jóságos emberbaráti szeretetével mindnyájunk és hívei szívében emelt egy olyan emléket, mely hosszu nemzedékeken keresztül dacolni fog a feledékenységgel, az enyészetet át fog repülni rajta és nem leszen ártalmára soha.

Exigit monumentum . . .

És ez a legszebb elismerés, a legszebb siker, melyet egy lelkipásztor nyerhet az ő hiveitől arany

miséjén emlékül a multból a jövőre. Ezért olyan nagy és őszinte a mi örömünk, midőn a miéink egyikének vagy másikának a dicsőségéről van szó.

Az Istennek azért legyen hála, hogy megadta a szárhegyi ősz lelkipásztornak hitben és erőben ezt a magas kort megélnie. Aranymiséje — szívének arany tisztasága. Ott vagyunk lélekben ma mi is, tisztelőinek és híveinek ezerei között — és hála szívvel az Isteni Gondviselés iránt a tömjénillatos levegőben imádkozunk püspök urunkkal együtt egyházmegyénk jövőjéért, a hitben való egyetértésért, — az anyaszentegyház nagyságáért, — az aranymisés egészségéért, hogy az Úr, ki őt választottjaul kiszemelte, a hívek tömegéből a maga számára kiválasztotta és az atyák nagy korával feldiszipolta, — legyen ezután is vele és mindnyájunkkal, áldja meg küzdelmeinket és szentelje meg Both bácsi minden lépteit sokáig, — még sokáig!!

A gyulafehérvári Székesegyház.*)

Leíró rész.

Ezen valóban főszege és történeti szempontból úgy, mint műbecs tekintetében nevezetes épület, melynek „falairól egy szebb, dicsőbb kor tekint le a vándorra,“ (Lukács B. Magyarország képekben. 1867. évf., 33. l. ezen székesegyházról.) a gyulafehérvári vár területén, ennek délnyugati részén, keletről nyugatra elnyúlólag fekszik; keleti, északi és nyugati oldalain eléggé szabadon, de déli részén a tűzérkaszárnya és káptalani épületek által nagyon közelről határolva. Falazata, oszlopai és pillérei remek faragott kőből vannak. Hossza a régebbi méretek szerint 261, legnagyobb szélessége 120 és falainak magassága 60 bécsi láb. Alapidoma római kereszt. A főelrendezés három hajós és bazilikális, amennyiben a főhajó a mellékhajók fölött kimagaslik és oldalvilágítást nyer. A mellékhajók magassága és szélessége félakkora, mint a főhajóé. A hossz- és kereszthajó találkozása felett eredetileg gula-alakban kiemelkedő, ugynevezett középtorony állott, melynek nyomait ma is jól látni a padláson. A nyugati oldalon két torony volt, ezek közül az északi oldalon levő ma csonka, a déli mely jelenleg az egyház főtornya, 50.00 m. magasra emelkedik. Az északi csonkatorony mellett még külön kis lépcsőtorny is volt, a másikba régen a templom belsejéből jártak fel, ma kívül van ennek is feljárati lépcsőzete.

A templom három főosztra oszlik, u. m. a szentélyre, hajóra és előcsarnokra.

A szentély felső és alsó részből áll. Az alsó

szentélyből a felsőbe három lépcső vezet föl. A felső szentély, mely a régi alsó szentélyhez csak később építetett, ma nyolcz-szögű apszisban végződik. Az eredeti szentély ugyanis nem nyult ki annyira, mint a mostani s félkörű apszisban végződött, melynek alapfalai a kriptában most is láthatók, sokkal magasabban feküdt, mint ma, miként ezt a későbbi leeresztés által megnyult, szokatlan pillértalapatok mutatják, s csakis a papság befogadására szolgált, miért is régi elnevezés szerint presbyteriumnak, vagy chorusnak nevezetett. Mert az oltár az akkori szokás szerint, a hossz- és kereszthajó metszete, vagyis a középnégyzet alatt volt egészen szabadon és a miséző pap a chorusban levő papságtól környezve a hajóban levő hívekkel szemközt állott. Ezen régi alakját a szentélynek Hunyadi János változtatta meg, ki a törökök felett Nagyszombennél 1442-ben nyert győzelme emlékére a zsákmányul jutott nagy mennyiségű kincsből fölépítetvén a tövisi, magyar-orbói és szentimrei, ma is fennálló góthstílusú templomokat, a törökök által 1438-ban nagyon megrongált ezen püspöki székesegyházat is, hol eltemettetni kívánt, (Szeredai A. Notitia. Capit. Alb. Trans. 88. l.) teljesen restauráltatta, a félkörű apszist eltávolíttatta, a régi szentélyt tetemesen meghosszabbíttatta s azt góthstílusú nyolcszintű tiszta góthizlésű, ablakkal áttört apszissal látta el.

Hogy ezen csucsíves szentélynek első építője csakugyan Hunyadi János volt, azt egykoru oklevelek hiányában érdekesen vitatja be Bunyitay Vince, hivatkozván először a régi hagyományra, melyet majd Kaprinay Istvánnál (Hungaria Diplomatica. I. 419. l.), majd Benkő Józsefnél (Transsilvania. I. 180. l.) találunk följegyezve s a melyet építészeti szempontból is megerősít Henszlmann Imre (Magyarország ókeresztény, román és átmeneti stílusú műemlékei. 82. l.); továbbá azon körülményre, hogy a nagy kormányzó, bárha már a Hunyadiak főfészke, a vajdahunyadi várkastély s benne a temetkezésre alkalmas kápolna készen volt 1450-ben, mely évben V. Miklós pápa búcsúkat kötött hozzája, mégsem itt, hanem a gyulafehérvári székesegyházban kívánt eltemettetni s tényleg ott is temettetett el és sirja régen ott állott a szentélyben, mint Izabella és János Zsigmond sirjai. De mert a középkori egyházi szokás szerint ilyen előkelő helyre csakis királyok, főpapok, védurak vagy nagy jötevők sirjait helyezték, Hunyadi Jánosnak sirja is nem annyira, mint azt ország kormányzójáé, mint inkább ezen templom jötevőjéé állíttatott ezen diszes helyre. E jötevőség pedig épen akkor, midőn a törökök által 1438-ban feldúlt székesegyház csaknem romokban hevert, nem állhatott egyben, mint annak nagyobb mérvű restaurálásában, mire neki kellő alkalmat és anyagi erőt nyújtott a megvert törököktől elvett gazdag zsákmány is. (Bunyitay V. A gyulafehérvári székesegyház későbbi részei. Budapest. 1893. 4. 5. l.)

*) Részlet Ujfalusi József apátkanonoknak az Alsófehérmegei tört. és természetud. egylet 1902. jun. 15-iki közgyűlésén tartott értekezéséből.

A Hunyadi János által emelt ezen újabb szentély idők folytán nagyon megrongálódván, azt 1753-ban Sztolyka Zsigmond püspök, Mária Terézia királynő segítségével, a régi alapokon és izlésben egészen újra építette, az evangelium oldalán elhelyezett márványkőbe vésett ezen felirat szerint: „D. O. M. Sanctuarium hoc, vetustate labefactatum, ruinaeque proximum, Francisco I. augusto corregente, pia Mariae Theresiae augustae, Hungariae Bohemiaeque reginae et principis Transsilvaniae munificentia, cura Sigismundi Antonii Sztolyka ad veterem plane formam solo restituit, post octennis belli in excidium augustae domus austriacae ab invidia concitati molem. Pace terris austriacis Aquisgrani reddita, anno quinto, Domini M. D. C. C. LIII.“

Ezen új felső szentély apszisában emelkedik ma a Sztolyka püspök által 1760-ban készítettet barokk-stilű *főoltár*, mely fölött a legujabb időkig egész a tetőzetig felnyúló, fából készült oszlopokon nyugvó koronázat állott, igen tetszetős kinézést kölcsönözve az oltárnak, melyet azonban, sajnos, korhadat volta miatt 1897-ben el kellett távolítani. A reneszánsz stílusban épült támlás oltár anyaga ugyan fa, de a faragó művészetnek valódi remeke. A hatalmas tabernaculum fölött, hét oszlopon fekvő kupola alatt van elhelyezve az oltár méreteinek megfelelő oltárterület. Két oldalán két-két angyal van; a lecke oldalán az egyik angyal buzakévé, a másik kenyeret tart kezében; alább a tábla mezejében gyönyörű domborvéset, mely a mannaszedést ábrázolja; az evangelium oldalán pedig az egyiknek hely van kezében, melybe a másik szőlőfürtből bort saját kezével; alább itt is hasonló dombormű, mely az Údvözítőt a két emmauzi tanítvánnyal asztalnál ülve s a kenyeret szegve tünteti föl. Az oltár felső része gazdagon van aranyozva; dus és még ma is jó karban levő megaranyoztatását az említett koronázattal, kanonoki stallumokkal és a szószékkel együtt gróf Batthyáni Ignác nagynevű püspöknek köszöni. A tabernaculumtól jobbra és balra 6 nagyobb és négy kisebb gyertyatartó van elhelyezve. A mostani gyertyatartók gazdagon ezüstözve bronzból vannak s góthstílusban készültek. 1880-ban állították be a székesegyház költségén a régi barokk-stilű gyertyatartók helyébe, melyek újra ezüstözve ma a szent Mihály, szt. Károly s fájdalmas Szűz oltárain vannak alkalmazva.

A főoltártól jobbra, a szentély északi oldalának közepén van a zöld selyemmel bevont mennyezetes *püspöki trón*, mely 1898-ban vonatott be újból s ugyanakkor cseréltettek ki a barokk-stilű székek és közönséges imaszámoly, góthstílusú székekkel és imaszámolylyal a székesegyház költségén; ezzel szemben pedig mennyezet nélkül áll a *vecsernye-szék*, közvetlen mellette a barokk-stilű ajtó, mely a mai szintén barokk-stilű sekrestyébe vezet. Ezen *sekrestye* alsó és felső részből áll; az alsó rész a káptalan és papság öltözködési helyeül szolgál, a felsőben pedig a kincstár, azaz a régi és újabb keletű

értékes istentiszteleti edények s öltönyök vannak elhelyezve. Létét *Demeter Márton* nagyprépostnak köszöni, ki azt a déli mellékhajóban levő régi sekrestye helyett 1730 táján építette. A szentély mindkét oldalfalában, félköríves fülkében, a sárkányt lándzsájával átdőfő szt. Mihály főangyalt ábrázoló remek kivitelű domborművek láthatók.

Az alsó szentély két oldalán emelkednek a *kanonoki stallumok*, összesen 12, szintűgy mint a főoltár fából, de remek faragványokkal ékesítve s megaranyozva. Az egyes stallumok hátsó támláját a próféták és patriárkák életéből vett jeleneteket ábrázoló gyönyörű domborvésetek ékitik, fölöttük pedig az Údvözítő, a b. Szűz és az apostolok fából készült, megaranyozott mellszobrai láthatók, mindenik a maga jelvényeivel. Ugyszintén itt vannak elhelyezve két oldalt a növendékpapok számára szánt padok is ezüst színre festve. Ezen szentély mindkét oldalán egy hosszukás, félköríves és egy kerek ablak van, mindenik az eredeti román stílnél szajáságos kis nyílással s befelé szélesedő haránt béttel.

Az alsó szentélynél két lépcsővel mélyebben fekszik a templom *hajója*, mely szintén két részből áll u. m. a hosszahajóból és a keresztahajóból. A *kereszt, hajó* középnégyzete fölött emelkedik a diadalív nem egészen teljes félkörű ívetben, mely a szentélyt a hajótól elválasztja s az északi úgy, mint a déli kar a keleti oldalon félköríves bemélyedéssel bír, melyek a mellékhajók apszisait képezik s a melyek közül az északiban, *szt. Mihály* főangyal, a déliben pedig borromei *szt. Károly* tiszteletére fekete márványból készült oltárok állanak. Ezeket, valamint a *fájdalmas Anya* és *Mindenszentek* tiszteletét hirdető más két márvány oltár a fölöttök levő főpapi címerek szerint, melyekben G. M. E. T. betűk olvashatók, az 1716-ban százados romjaiból föltámasztott püspökség első püspöke, csikkarcfalvi *Mártonffy György* állította I. Rákóczi György erdélyi fejedelem monumentális siremlékéből, melynek többi feliratos maradványai az előcsarnokban most is láthatók.

Ezen oltárokon álló szobrok vannak alkalmazva és pedig a szt. Mihályén, melynek oltárképe Mihály főangyalt ábrázolja a sárkánnyal való viaskodásban, szt. Péter és Pál apostolok; a szt. Károlyén, melynek oltárképe borr. szt. Károlyt tünteti föl, szt. István és László magyar királyok; a *Mindenszentek* oltárán, a szentek seregét ábrázoló oltárképpel, magyar szt. Margit és Erzsébet; a *fájdalmas Szűz* oltárán pedig, középen a Pietával, szt. János apostol és Mária Magdolna gyönyörű kivitelű, fából készült szobrai, melyek a régiek helyébe, szintén a székesegyház költségén, a „Réty és Benedek“ budapesti műintézet közvetítésével, 1898-ban állították be 4000 frt. árban. A szoboralakok ugyanazok, mint a régiek, kivéve a *fájdalmas Szűz* kápolnájában levő szt. János és Magdolna szobrai, melyek helyén előbb „Viktoria“ és „Fáma“ istenasszonyai állottak nagy kiterjesztett szárnyaikkal.

A kereszthajóban még négy kisebbszerű, fából készült, fehérszíne festett s nem a legdúsabban aranyozott oltár van elhelyezve; egyik az északi, másik a déli keresztkarokat zárófalaknál, előbbi *szt. György* lovag tiszteletére Tamási György kanonok által (†1782.), utóbbi nepomuki *szt. János* tiszteletére, jelen alakjában gróf Batthyáni Ignác püspök által állítva; a harmadik az alsó szentély északi, a negyedik ugyanannak déli végénél levő oldaloszlopokhoz erősítve emelkedik, előbbi *szt. József*, utóbbi a *szeptőtelen Szűz* tiszteletére, — alapítójuk, miként a főoltárnak, kanonoki stallumoknak és szószéknek, valószínűleg a szentély restauratora, Sztoyka Zsigmond br. püspök. — Szt. Mihály és szt. György oltárai között foglal helyet a *keresztelőkhöz* és oltár, fölötté az Üdvözítő megkeresztelését ábrázoló mesteri kéz alkotta képpel. — A kereszthajó négy ablakon át nyer kellő világítást; ezek közül kettő a keresztkarok záró falain, kettő pedig a nyugati oldalfalakon van elhelyezve. Utóbbiak ősi román kis ablakok; előbbieket pedig a késői román izlést hirdető nagyméretű hosszukás ablakok, melyek a régi s most is jól kivehető hatalmas körablakok helyett állítottak be, valószínű, még a Hunyadi János-féle restauratio előtt, erre vall román izlésű alakok.

A *hosszhajó* hatalmas méretű rakott pillérek által két mellék- és a főhajóra oszlik. A pillérek és oldaloszlopok kapiteljei mindmennyi remekei az építőművészetnek s részint francia, részint olasz és német mesterek művei, miként ezt a levéldiszkek különböző iskolákra valló alkalmazásai tanúsítják. A főhajó átmeneti izlésben tartott *boltozatát*, valamint az ehhez hasonló boltozatokat, a keresztboltozat zárókövében elhelyezett családi cimere (kétfejű sas, hosszukás testtel, lefőgő szárnyakkal, két felé álló lábakkal, farka gyűrű által csomóba fonva) tanúsága szerint Szécsi András püspök (1319—1356.) építette, a régi, valószínűleg, félköríves boltozat helyett.

A főhajóban vannak elhelyezve a sötét szürkére festett s Kovács Miklós püspök bőkezűségét hirdető *padok* a hívők számára. Az északi oldalon, a középső pillérhez erősítve emelkedik a *szószék*, mellkasán az evangéliumi magvetőt, az irgalmas szamirítánust és a jó Pásztort, támláján a Szentlélek eljövését ábrázoló domborvésetekkel, mennyezete fölött pedig keresztelő *szt. János* ismert alakjával.

Az északi mellékhajóban, annak keleti részén van az eredetileg *szt. Anna tiszteletére szentelt, ma a fájdalom Anya kápolnájának nevezett temetkezési kápolna*, melyet Szécsi András püspök építtetett, Várdai Ferenc püspök († 1525.) pedig kibővítettett úgy, hogy a kápolna oldalfalát lebontatta és 1.00 méterrel küljebb a régi anyagból újra fölépíttette; egyszersmind a falba nagyobb félköríves ablakokat töretett és a Lázó-féle előcsarnok főpárkányát e kápolnára is alkalmaztatta, miként ezt a kápolna északi falán, a két ablak közé helyezett gyámkő alján, a Visconti-féle siremlék fölött levő, Franciscus Várdai kezdetű felirattal ellátott s a kápolna egyik kereszt-

boltozatának zárókövében is látható ismeretes Várdai cimere (mezejében vízszintesen egymás fölött fekvő három ék, mások szerint vadkanagyar) kívül a párkányban levő ezen felirat tanúsítja: „Deo Optimo Maximo et Divae Annae. Episcopus Franciscus Vardanus erexit.“ Várdai püspök ezen kápolna befejezésére s abban oltár felállítására az 1524. évben okt. 22-én kelt s a kismartoni levéltárban őrzött végrendelete szerint 500 frtot hagyományozott, miből kitetszik, hogy ezen kápolnában eredetileg *szt. Anna tiszteletére* emelt oltár volt, melyet Mártonffy György püspök cserélt ki a mostani, a fájdalom Szűz tiszteletére emelt fekete márvány oltárral s régi neve is ekkor nyerte mostani elnevezését. Hogy ezen kápolnát eredetileg Szécsi András püspök építtette, kitűnik onnan, hogy miként Bunyitay helyesen megjegyzi, a kápolnát az ott eltemetett püspökök közül valamelyik építtette, és pedig az, a melyik közülök legegőbb volt Erdély püspöke. Ez pedig Szécsi András, ki, miként sirirata mutatja, 1356-ban, tehát az összes ott eltemetett püspökök közül a legrégebb halt meg s oda lön eltemetve. Ezen kápolna most vasrácsozattal két részre van osztva; a keleti részben van az említett oltár, a nyugatiban pedig az 1898. évben, Domsa Péter gyfehérvári r. k. elemi iskolai tanító által tett alapítványból beszerzett és felállított Szentisr, — mely célra addig a fájdalom Szűz oltára szolgált. Az északi és nyugati oldalfalakba emléktáblák illesztvék, melyek a gyulafehérvári vár és székesegyház restaurációjánál érdemeket szerzett két olasz kőműves mester emlékét őrzik. Az északi oldalfalban levő márvány emléktáblán ugyanis, melyen felül Várdai püspök cimere s bal karjával halálfejre támaszkodó geniusz látható, a következő felirat van: „Morare viator! Mors nullam patitur moram. Joannes Morando visconti, vir morum probitate clarus, qui nullam in Caesareis obsequiis expertus est moram, hic morari doctus. Architectonicae collonellus Carolinae, quam e cineribus Juliae illustriorem suscitavit, suos cineres tradidit, eademque incepta finem agnovit. Ob. Ann. M. D. C. C. XVII. Apr. VII. Aetatis suae LXV.“ — A nyugati táblán pedig, melynek homlokán halálfejen álló feszületet s alatta fára kapaszkodó koronás oroszlánt feltüntető családi cimere van, a következő felirat olvasható: „D. O. M. Sta viator! Nec abi. Morare paulum et considera: lapis taciturnus loquitur famam multum aestimati murariorum magistri, domini Francisci Brili. Postquam Italiae patriam reliquisset, amore erigendorum Ecclesiae et fortalitiu aedificiorum, animam Deo, huic vero corpus reliquit. Albae-Carolinae. Anno M. D. C. C. XIX. die I. Maji.“ — Továbbá az oltár előtti talapzaton három püspöki alak szemlélhető teljes ornatusban.

Ezen három püspök Varju Elemér szerint (Archeologiai Értesítő 1899. évf.) a három Szécsi püspök, és pedig északról tekintve az első Domokos († 1368.), a második András († 1556.) és a harmadik István († 1519). Bunyitai szerint pedig (i. m. 8. l.) az

első szintén Szécsi Domokos, a második Szécsi András és a harmadik Zudar Imre. Azonban nézetem szerint, mindkét vélemény téves. Varju Elemér téved mikor a harmadik helyen Szécsi Istvánt véli eltemetettnek, mert ez, ha püspök volt is, de nem volt soha erdélyi püspök; azonkívül, miként Bunyitay a a sírkövön látható s mezejében csattot, az ónodi Zudarok címerét viselő címerpaizsból helyesen következteti, ezen harmadik alak senki más nem lehet, mint *Zudar Imre* erdélyi püspök, kiről az 1846. erdélyi Schematismus 14. lapján azt olvassuk, hogy 1386-ban lett erdélyi püspök, 1389-ben halt meg és porai a fájdalmas Anya kápolnijában nyugszanak. Megerősíti ezt a sírfedőlap köriratában a fejnél levő párkányban olvasható ezen adat is: † Ob. Mill. CCC. Octuag. Nono. De téved Varju Elemér s vele együtt az én nagy csodálkozásomra az oly szemes Bunyitay is, még abban is, hogy első helyre *Szécsi Domokost* s második helyre, vagyis középre *Szécsi Andrást* helyezik. Mert az első helyen levő sírkő felirata világosan mutatja, hogy az nem az 1368 ban elhalt Domokosé, hanem az Andráse, a kápolna eredeti alapítójáé, ki, miként a feliraton is láthatjuk 1356-ban ápril 23-án halt meg; a feliratnak ugyanis még egészen jól olvasható kezdete így hangzik: Anno. Milleno. Triceno. L. Quoque. Seno. Bis. Denis. Et. Tribus. Mensis. Aprilis. etc. A középső helyen pedig, melynek alakja, cimere és felirata is teljesen lekopott valószínűleg a Szécsi Domokosé, ki bátyját, Andrást közvetlenül követte az erdélyi püspöki széken.

(Folyt. köv.)

Egy magyar szerzet.*)

Irta: *Sulyok Károly.*

— Tekintet nélkül anyanyelvünkre, senki se merje közölni magát másnak, miut magyarunk nevezni, mert itt mindnyájan az édes jó magyar hazának vagyunk fiai! . . .

Ezek a fölséges igék persze nem a mai kozmopolita kornak a mottója. Valamivel korábban, 1717-ben mondotta ki határozatként Magyarországon egy testület, melynek magyarokon kívül horvátok, osztrákok, lengyelek, svábok s más nemzetbeliek is számosan voltak a tagjai. Egy anyagilag, szellemileg dús gazdag testület volt ez, mely befogadja a mágúst is, a köznemest is, sőt még a földhöz ragadt jobbágyot se átalotta keblére ölelni.

Körülbelül ötszáz esztendeig tartotta magát ebben a házában ez a testület és hitegette magát a vallásnak, a műveltségnek s az erős nemzeti szellemnek, az ősi magyar szellemnek.

Jött aztán egy idő, mely viharoként akart elpusztítani mindent, ami — magyar. Törekvéseinek útjában voltak a magyarság ez apostolai s kigyót-békát kiáltva rájuk, kime-

*) Ezen tárcát a „Magyarország” polit. napilap jun. 27. számának tárcarovatából vettük át.

szette a magyar földből azt a fát, melynek árnyékában oly szívósan tartotta magát apánk emlékezete. A hatalmas testület megszűnt lenni Magyarországon s ma már csak egy-két épületével hívja fel figyelmünket a multra. E testület a pálosok reudje volt.

Ez a rend, mely már magyar származása miatt is méltán kelthet nálunk érdeklődést, oly sok és oly nagy érdemeket szerzett nemzetünk művelődésében, hogy örömmel és bizonyos pietással kellene fogadnunk minden híreskét, mely róluk szól.

Mostanában egyre gyakrabban újságolják a lapok, hogy visszatelepítik a külföldre szakadt tösgyökeres magyar speciálitást, a pálos rendet Magyarországra. Allítólag Wenckheim I. gróf a pozsony megyei Nagy-Lévárdon ajánlott volna föl számukra egy kolostornak alkalmas épületet, melyet a szerzet a most következő szeptemberben el is foglalna.

Nemrégiben még a pécsi püspököt emlegették, ki szintén foglalkozott volna a pálosok haza —, illetőleg Pécsre telepítésével. És ez a terv lenne a legcélszerűbb, részben, mert a Pécs mellett nyugotra fekvő úrörs, másnént patacsi Erdős hegy volt a pálos-rend fő csője, első fészke, itt épült a XIII. században II. Endre királyunk idejében első kolostorunk. De még magában a városban, Pécsen, még mai nap is lakható állapotban van a rend egykori zárdája. A zárdá mellett volt templomuk szintén elég jó karban. Aztán, a mi első sorban kívánatos: Pécsen, magyar városban, mintegy kéuszertűlve lenne az idegenből haza kerülő szerzet a magyar nyelvet minél előbb megtanulni és magyar szerzeteseket nevelni. Nagy-Lévárd ellenben egy félreeső kis falu, melynek lakossága német, meg tót. Itt már nehezebben menne a rend át-magyarosodása.

A pálos szerzet, mint inémt említve volt, a baranyamegyei patacsi hegyen keletkezett. Ez első kolostoruk a mohácsi vészkor elégett; helyén, a ma Jakabhegynek nevezett gyönyörű tekvésű hegyen, 1730 körül épült az a másik zárdá, melynek romjaiban manapság baglyok, meg teknővájó cigányok tanyáznak. A kolostor néhai halastavának bozóttal benőtt medencéje most is meglátszik, kertjére pedig egy árván álldogáló szelíd gesztenyefa emékeztet.

A budai hegyekben, a Hárshegynek a János-hegy felé eső nyergén (a mai szép Juhász né mellett) volt a rendnek az 1310-ben épült Szent Lőrinc zárdája. Innen kormányozták sokáig, 1526-ig az egész pálos szerzetet. Ebben a zárdában lón pálos barátá Utjesenics Martinuzzi György.

Nagy Lajos királyunk igen nagy gráciában tartotta a pálosokat. A velenceiekkel kötött békeszerződés alapján ő hozatta Velencéből a buda-szent-lőrinci kolostorba 1381-ben Remete szent Pál állítólagos ereklyéit is. Ez a budai monostor a mohácsi csata után szintén elpusztult, Remete szent Pál állítólagos csontjait azonban még idején megmentették a pálosok és egyik történetírójuk szerint elvitték a trencséni klostromba, hol valami nagyobb tűzeset alkalmával elhamvadtak volna. Már t. i. ha csakugyan Trencsénben lettek volna a szentelt csontok.

Más verzió szerint azonban soha sem volt az ereklye Magyarországon, hanem I. Lajos királyunkat alaposan becsapták az agyfúrt tajjánok és a jó ég a megmondhatója, ki nek a csontjait adták Remete Szt. Pál csontjai gyanúat?!

Sándor István az 1808-ban Bécsben nyomtatott „Sok-féle” című könyvének kilencedik darabjában ezt írja :

„Éddig mindig azt hittük, hogy 1381-ben I. Lajos magyar királyunk békeszerződést kötött a velenceiekkel, az említt szentnek maradványait valóban megkapta s azokat a Buda melléki Szt. Lőrinc monostorában letétette, holott igen nagy tiszteletben valának, messze földről számos zarándoktól meglátogatván; migleu a mohácsi vérontás után onnan valahová elvitettek. De hogy nem régen gróf Esterházy Pál pécsi püspök (1781-ben lett püspök) akkor Szent Pál szerzetének feje levén, Velenczében vala, ott a Szent Julianus templomában megmutatták neki Szent Pálnak valóóságos teteit s egyetemben bizonyossá tették, hogy az akkori dózse

vagyis velentzés vezér Conteranus András s a nemesek I. Lajost megtréfálták s valami más csontokat adtak volna által éjfel alattomban, csakhogy a város népe, amint mondják vala, megne tudja, mert másként zendüléstől lehetett volna tartani. Lásd erről a pécsi püspökség történetét, melyet Koller úr kanonok készített. Szent Pál tébát holta után nem mulatott köztünk, habár mind azt hitték is eleink 145 esztendeig. Ez a gyümöltse csaknem mindenkor a vakon hívésnek.

A szerzet évkönyvei szerint a szent ereklyék mégis Magyarországra kerültek, csakhogy különböző időkben és rítakban. A csontok egy részét az évkönyvek följegyzései szerint valóban Nagy Lajos hozatta volna Magyarországra, a szentek fejét pedig 1523-ban II. Lajos király szerezte meg Csehországból. Már most melyik igaz?

A romokban heverő budai zárdá köveit részint a budakeszi svábok, részint egyes villaépítők bordogatták el. A kriptában volt páloscsontokat pedig az ötvenes években Bugát Pál egyetemi tanár, a zárdaromokhoz közel egy repkényes barlangba hordatta át s a barlang kövére vésette: Nos quoque florimus, sed flos ille caducus . . .

A pesti pálostemplom a kolostor (a mai egyetemi templom és központi papnevelőház) egy török mosé telkén épült 1722-ben. A szép barokkatilú templomot, mely kicsinyben némi utánzata az oroszországi jászna-goroi világhírű pálos templomnak, azóta egyszer, 1858-ban renoválták 54000 forint költséggel.

A pálos-rend politikailag is erős tényező volt Magyarországon. Tagjai tettel, szóval és irással mindig ott voltak, ahol valamit lehetett vagy kellett cselekedni a magyarság javára. A Rákóczy-időkben se vonultak félre celláikba.

József császár hát eltörülte a pálos-rendet. Az a József császár, kit Anyos, a fiatalon elhunyt paulinus költő képtelen fajtásnak, vére gyalázatjának nevez egyik költeményében.

A császár 1786-iki ediktuma 28 pálos-kolostort törölt el és 317 pálos lón bajléktalaná Magyarországon.

Gindl Gáspár volt rendőrfőnökük 1791-ben szerzetének hazánkban való visszaállítását kérte a magyar országgyűléstől. Persze eredménytelenül: a fűntebb már megirt 1717-iki bátorozat és a kurucokkal való ártatlan cimboraság megbocsáthatatlan bűntül számítődék be a fehérvári csuhás szakállas barátoknak. Mert magyar ember létükre more patrio bajszt meg szakált viseltek.

*

Az eltörlés óta egy ízben 1866-ban, Szcitovszky János megkísérlette a rend hazatelepítését. Lengyelországból négy pálost hozott az esztergomi Péliföldre. A lengyel barátok egy év alatt meg is tanultak magyarul; két növendékük meg az esztergomi szemináriumban nevelődött. De 1867-ben Simor János tilt a primási székben: ő neki nem kellett a pálosok.

Két kispapjukat is kizavarta az esztergomi papnevelőházból azon ürügy alatt, hogy ez a dúsgazdag intézet — szegény.

A Viztula partján fekvő krakkói zárdán kívül ma a pálosok egyetlen nagyobb kolostora Orosz-Lengyelországban, Czenstochow város mellett a Jaano-Gorán (tényes halom) van.

A nagyterjedelmű, várszerű épület tele van magyar vonatkozású műemlékekkel és történeti adattal. A zárdá mellett levő barokkstilú templom a XVII. században épült és akkora, hogy 5000—6000 ember fér el benne. Főtornya kilencvenkét méter magas; egyik oltára pedig 150.000 lengyel forintba került.

Ebben a szentegyházban van a pálosok féltett klenódiuma, a Fekete Madonna kegyképe, melyet a néphit szerint az első keresztény piktor, Lukács evangélista festett.

Enek a képek másolata Budapesten, az egyetemi templom főoltára felett látható.

A czenstochovi kolostornak volt egy ideig előjárója Fra-

ter György is, kinek politikáját csak akkor értették meg a magyarok, mikor már későn volt.

A jászna-gorai zárdában és templomban sok érdekes magyar tárgy freskó díszlik. Így a kolostor földszinti folyosóján térédelő helyzetben, meliél keresztbe font karokkal, paulinus kámszában van lefestve egy szerecsélen magyar király alakja. A régi képnek ez a felírása: Salamon Rex Vngariae. Belli Domestici Pertaeus Reiectoque Regno Terieno Solitariam Vitam Exemplo S. Gerardi Arripvit Et Paulinus Eremita Factus Vixit Sanctissime. Ao. 1106.

Az ósdi kép láttára mintha hallaná az ember a költőt:

Keblében a szenvedély hatalmi
Rég nyugodtra csillapultanak,
Arcain vad indulat vonási
Lágy-szelidre elsimultanak.
Egy óhaját rejt s mond szive szája:
„Boldoguljon a magyar hazája!”

Az idő kereké forog; az eseményeket legtöbbször nem várt alakulások váltják fel.

Nem következtethet-e be az a véletlen, hogy miként századok multával a külföldre szakadt pálosok révén sok drága ereklyénk vándorolt a külföldi kolostorokba, most a haza telepedni szándékolt pálosok, vagy ezek utódjai közvetítésével ugyanezek a kincsek nem kerülhetnek-e valaha vissza a mi magyar hazánkba? Tehát ne tervezessünk sokáig, hanem akinek módot adott a sors, tegyen is már valamikéket. Száz esztendőnek mulasztását lúne vele helyre. Hiszen ma már talán nem vétek, hogy a magyar ember — magyar . . .

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspök urunk** f. hó 13-án Nagyváradra utazott, hogy b. e. Schlauch L. biboros püspök temetésén résztvegyen s ezzel is kifejezést adjon azon igaz tisztelnek és szeretnek, melylyel az elhunyt egyházfejedelem iránt állandóan viseltett. 14 én a déli gyorsvonattal Nagyváradról Kolozsvárra ment s az Igazgatótanácsnak július havi ülésén, mely több fontos tárgy közt a Fogarassy-féle milliós hagyatékkal foglalkozott, elnökölt. Kolozsvárról visszatért Csiksomlyóra s a tanács és tanítók lelkigyakorlatait tette magasztos példájával áldásosabbakká és gyümölcsözőbbékké. Holnap a Both bácsi aranymiséjét tiszteli meg jelenlétével, a következő napokon pedig Tölgyesen fogja az újonnan épült templomot felszentelni. Székelyére — értesüléstünk szerint — f. hó 24-én fog visszatérni.

— **A harmadik egyetemért.** A f. hó 14-én tartott Igazgatótanács ülés Majláth püspök urunk elnöklétével elhatározta, hogy a Fogarassy-féle két millió koronás alapítványt katolikus egyetem emelésére fordítja. Felkéri az összes róm. kath. egyházmegyéket, hogy eddigi egyetemi gyűjtésükkel támogassák e célt. Mivel pedig a törvény ilyen egyetem alapítását nem tiltja, felszólítja a kormányt, hogy tudassa, mely feltételekhez köti az engedélyt.

— **Schlauch biboros püspök** temetésén egyházmegyénk papságából püspök urunk, Gergely Ignác kanonok és egyházm. főtanfelügyelő, Kovács Károly szeben-külvárosi plebános és Zlamál Agost lapunk fel. szerkesztője voltak jelen; felelőstünk Temeovarra is leutazott a nagyváradai küldöttséggel s a különböző egyesületek képviselőivel. Az erdélyi világi előkelőség részéről Ugron Gábor orsz. képviselőt láttuk.

— **Új templom Kászonban.** Szép és magasztos célt tűzött ki maga elé egy lelkes kis társaság, melynek tagjai: Konez István csikutsnádi plebános, Karácsony József képezdei igazgató, Ráduly Simon és Erőss József főgimnáziumi tanárok. A cél az, hogy Kászon-Altízben az Isten imádására egy új hajlékot építsenek, melyre ott égető szükség van. Az ez iránti mozgalom megindítására Csik-Tus-

nádon folyó hó 13-án értekezletet tartottak, mely határozatban kimondta, hogy a templomépítés kérdése most már elodáztatlan s miután egy alkalmas telek van Kászon-Altíz község közepén jutányos feltételek mellett, azonban két évi határidőhöz kötvé, felajánlva, az értekezlet azt is kimondta, hogy folyó évi augusztus hó 10-én a nagy-kászoni hitközségben egy általános gyűlést fog tartani, a mely gyűlésben fogják véglegesen megállapítani a kivétel módozatait és a további teendőket. Erre az általános gyűlésre meghívják az egyháztanácsosokat, képviselőket, előljárókat és a kiszármazott kászoni illetőségi intelligens férfiakat is. Az értekezlet tagjai a kászoni szülöttekhez intézett következő felhívást bocsátották ki: Szent és örökre elfeledhetetlen az a hely, a hol születünk és a legkedvesebb gyermeki éveket töltöttük. A szülőhely szeretete férfi életünkben is tizként fellobogó meleg érzelmé az idegenben élő kebelnek s mint a gyermek anyja karjai közé, ugy kívánkozik a szívünk vissza az otthonba érette cselekedni, szellemünk komoly nyomait hátra hagyni szülőhelyünk és véreink számára. Ezen eszmének, ezen érzelmeknek akarunk életet adni ezen intézett felhívásban, valamennyi intelligens pátriótánkhoz, hogy közös találkozóra gyűljünk össze testvéries viszontlátásra mindazok, a kik egyhelyen születtünk, jóbarátok, iskolatársak a 20—30 évi elszakadás után s hogy e napon vegyük fel a templomépítés régi eszméjét, hogy Nagy-Kászon népe minél hamarabb megfelo- templomban imádhassa Alkotóját. A szép és nemes cél kivételéhez erőt, kitartást és teljes sikert kívánunk. (Cs. L.)

— **Brassó vallási viszonyai.** Egy brassói zöldszász ujság, a Kronstädter Zeitung a legutóbbi népszámlálás adatait ismertve, keservesen jajgat, hogy a brassói evangélikusok száma egyre fogy, míg a katolikusok gyarapodnak. Az evangélikusok a város közönségének 1839-ben 39.9 százalékát tették ki, amely arány ma már 26.4 százalékra apadt, míg a katolikusok száma 16.9 százalékról 24.7 százalékra növekedett. Nálunk ezek az adatok éppen nem tűnnek fel olyanoknak, amelyek miatt annyira keseregni kellene, bár értjük, hogy a zöldsázok a katolicizmus, tehát a magyarság terjedését nem jó néven veszik. Mi sokkalta kellemetlenebb esetnek látjuk azt, hogy a zsidóság Brassóban 0.8 százalékról 3.3 százalékra szaporodott, amiért különben a nevezett lap sem lelkesedik valami nagyon.

— **Prímicia.** Az udvarhely-szentléleki római katolikus egyházközségnek e hó 6-án örömmünnepe volt. Hadnagy János bogzárfalvi áldozópap Jung-Csae Lajos apát manuduktorsága mellett mutatta be első szent-miscáldozatát, melyen nemcsak a község, hanem a környékbeli községekből is igen sokan vettek részt. Délben Pétérfy József alesperesnél gazdag lakoma volt, hol igen sok pohárköszöntőben éltették az ujmisés áldozópapot.

— **A katolikus legényegyesületek országos szövetségének nagygyűlése.** Budapest, július 14. Magyarország közel 80 legényegyesülete nagygyűlésre készült s összegyűlnek az elnökök augusztus 26-án az ország szívében, Budapesten, hogy hivatásukban megerősödvé védjék a reájuk bízott ipari ifjúságot, a haza egyik létfünytartó elemét, jövődök reménységét.

Nagynak és impozánsnak ígérkezik a legényegyesületi nagygyűlés, nemcsak azért, mert élén a szentéletű és tudós székesfejérvári püspök, Városv Gyula dr. áll, de azért is, mert felülélni és tisztázni szándékozik mindama eszméket és irányító elveket, melyek magukban hordják a legényegyesületek sikeres vezetésének zálogát.

A nagygyűlés kettős irányban szándékozik a legényegyesületi ügy emelésén munkálni. Egyrészt az elnökök kölcsönös összetartásának erősítését tűzi ki céljául, másrészt tanító és irányító előadásával a szociális kurzus jellegét fogja magán viselni.

Igy az első cél elérésére előadásai s az ezek alapján megalkotott határozatok az egyesületek beléletének egyöntetű vezetését fogják megszilárdítani. A szövetség elnökségének célja, hogy minden egyesületben szervezve legyen a vallásoktatás

és pedig kiválóan apologetikus alapon. A nagygyűlés felvezi azonkívül keretében az oktatásügy kérdését is s szándékozik egy általános tanmenetet kidolgozni, mely kiválóan az iparos legények érdemeit fogja szem előtt tartani.

Célja továbbá e szövetségi nagygyűlésnek egy oly irányu akció megindítása, hogy minden legényegyesület ne csak közművelődési, de jótékonyági együletnek ismertessék el s így részestüljön mindama előnyökben és kedvezményekben, amelyekben ilyen egyesületek részesülnek.

A „szociális kurzus” jellegét azon irányu előadások adják meg a nagygyűlésnek, melyek az egyesületi rendezőség szerepét, a vándorlegényekkel való eljárást, segélypénztárak felállításának lehetőségét, Mária kongregáció életbeléptetésének módozatait stb. fogják ismertetni.

Azonkívül e nagygyűlés szándékozik még megoldani ama fontos kérdést is, hogy a legényegyesületek országos szövetsége a katolikus körök és egyesületek országos szövetségével együtt minél kihatóbban működjék az egyesületi ügyek terén; hogy a magyarországi legényegyesületek kezdeményezőjének, Szabóky Adolfnak szobrot emeljenek a legényegyesületek stb.

Végül csatlakozni kíván a nagygyűlés ahhoz a nagy-szabásu mozgalomhoz, melyet a bécsi legényegyesület felszázados jubileuma alkalmából Grasca Antal bíboros hercegérsek kezdeményezett, hogy a Szentatyát a világ összes legényegyesületei hódoló felirattal üdvözljék s ezt a pápának egy legényegyesületi elnökökből álló küldöttség adja át. A legényegyesületi kilátása van arra is, hogy e hódoló küldöttséget magyar püspök fogja a Szent- atya elé vezetni.

Mindebből látható, mennyire nagyszabásúnak ígérkezik a legényegyesületek e nagygyűlése. S ha hozzáteszünk még azt is, hogy a szövetségi elnökség előadókul a legényegyesületi ügy országos nevelő férfitart kérte fel, köztük Andor György hercegprímási titkár, Kerschl Ferenc bajai elnököt, Pokorny Emmanuelt, Virágh Ferenc pécsi egyházmegyei elnököt: ez maga biztositék az eredményes sikeréről.

Éppen ezért ez uton is kéri a szövetségi elnökség a vidéki egyesületek elnökeit, hogy lehetőleg mind vegyenek részt a nagygyűlésen. Lakásról és kedvezményes jegyekről gondoskodni fog a szövetség. Jelentkezése július hó 20-ig küldendők be a központi legényegyesületbe (VII., Rottenbiller-u. 20—22.) Erdősi Károly másodelnök és szövetségi titkár címére.

— **Az Erdélyi Kárpát Egyesület** központi választmányának június 16-án tartott gyűlése határozatából a folyó évi július hó 20-án Seps-Szent-Györgyön, a városháza dísztermében délelőtt 11 órakor közgyűlést tart. A közgyűlés után kirándulás a Sugás-fürdőbe déltán három órakor, 21-én pedig a Nagykőhavásra. A kirándulás költsége 2 kor. 40 fillér. Jelentkezni lehet Kolozsvárott az Erdélyi Kárpát Egyesület titkári hivatalában, Brassóban a Magyar Kaszinóban és az Idegen Forgalmi Irodában kitett iveken, valamint az Erdélyi Kárpát Egyesület osztaelyelnökségénél (Zakariás János dr. ügyvéd Brassó) június 18-án délig. A jelentkezéskor a díjak befizetendőek. A közgyűlésre megjelenő tagok és résztvevők részére mérsékelt vasuti jegyek állnak rendelkezésre.

— **Köszönettel vettük a meghívót** Nagys. és főtisztelendő Both Ferencz t. kaanonok, főesperes-plebánus 50 éves áldozópapságának jubileuma alkalmából 1902. év július hó 19. és 20. napján tartandó ünnepségekre. A sorrend a következő: 19-én: Este 9 órakor: A hívek tisztelgő díszfelvonulása. Üdvöző beszéd, melyet mond: Brassay József egyháztanácsi jegyző. 20-án: D. e. 9 órakor: Püspök Ur Ö méltóságának ünnepélyes fogadtatása. D. e. 10 órakor: Templomi ünnepségek. D. e. 12 órakor A testületek tisztelgése. D. u. 4. órakor: A helybeli tanító-testület a központi iskolában ünnepélyt tart, melynek műsora a következő: 1. László Dénes vezértanító az ünnepélyt megnyitja. 2. Püspök ur Ö méltósága és a Jubiliás meghívása küldöttség által. 3. Nyi-

tány. Zampából. M.-tól. Éneklí a helybeli vegyeskar. 4. Üdvözöl beszéd Püspök Ur Ó méltóságához és a Jubilánshoz. Mondja: László Dénes vezértanító. 5. Melodráma. Czobor Károlytól: „Regina Coeli.“ Váradi Antal költeménye. Szaválja Miklós Katalin tanítónő; kísérik: zongorán: Császár Jolán tanítónő, harmoniumon: P. Hartmann Tivadár sz. tanító. 6. Botó Ferenc kanonok életét méltatja László János hitoktató. 7. Vonós négyes. Átszák: Márdirosz Kristóf, Miklósy Béla, Székely Jenő és Vákár István urak. 8. Oda. Irtá és szaválja: P. Dávid Lajos sz. tanító. 9. Egyveleg. Beethoventől. Éneklí a helybeli vegyeskar. 10. Bezáróbeszéd. Mondja: László Dénes vezértanító. 11. Szózat. Egressi B.-tól. Éneklí a helybeli vegyeskar.

— **Zarándoklat Lourdesba.** A szeplőtelen Szűz híres kegyhelyére ezidén is indul zarándoklat Kraszna János soroksári esperes-plebános és Dobsa Mihály morvaszentjánosi esperes plebános urak lelái vezérlete alatt, melyhez már szép számban történtek jelentkezések. Minthogy az indulás ideje június hó 21-ére, vagyis a szűnidei időszakra esik, a tanároknak és tanítóknak is alkalmuk nyílik abban nagyobb számban résztvenni. Az évszakra való tekintettel a zarándokok Svájcban keresztül utaznak, s itt először a kies fekvéstű Einsiedeln kegyhelyen pihennek meg, hol egyuttal az első ájtatosságot végzik a bencések óriási mérettű díszes templomában őrzött Mária kegykép előtt. Innen egy napi tartózkodás után a vierwaldstädti tó mentén Luzern és Genf érintésével Paray le Monial kegyhelyet keresik föl, ahol az Üdvözítő Alacoque Máriaanak több ízben megjelent s ahonnan Colombiére jesuita atya kezdesére a Szent Szív kultusza diadalmos világ körűli útjára indult. Paray le Monial után következik a zarándoklat végcélja Lourdes, hol 4 teljes napot tölt az ájtatos zarándoklat társaság. Visszajövet Lyonban lesz hosszabb tartózkodás. Itt gyönyörködni lehet a befejezéséhez közeledő esodaszép Fourvière templom látásában, melynek — ha elkészül — az egész világon nem lesz párja. A protestáns Zúrichi a legközelebbi pihenőhely, hoi mindössze egy katolikus templomot találunk, de aztán gyönyörű alkotás s előnyös fekvésénél fogva is diszere válik a körülötte elterülő városrésznek. Zúrichből hazaindul a társaság, de az osztrák határtól kezdve nincs már kötelező együttutazás. A zarándokok augusztus 5—6-án érnek haza. Ezen zarándoklathoz katolikus férfiak és nők vétetnek föl. Jelentkezni lehet Kraszna János esperesplebános urnál Soroksáron és Dobsa Mihály esperesplebános urnál Morva-Szent-Jánoson, Pozsony megye, hol részletes programmok is kaphatók.

P á l y á z a t o k.

— **A hilti** (Háromszék m.) r. kath. kántortanítói állásra f. évi augusztus 12-ig terjedő határidővel pályázatot nyitok. Jövedelme 1.) 72 kalongya roza 288 kor. értékben; 70 kalongya zab 140 kor. értékben. 2.) 27 vontatás tűzifa 54 kor. 3.) ospora 80 kor. 4.) stajóvédelem 26 kor. 5.) kamatokból 5 kor. 66 fill. 7.) 2 hold 46□öl szántó és 1 hold 68□öl kaszáló 40 kor. 8.) államsegély 187 kor. 9.) Tankötelesek beiratási díja 40 kor. 10.) kényelmes lakás (két szoba, konyha, kamra, pince, sütőházzal, gazdasági épületekkel és konyhakerttel.) 11) Az arra jogosultak részére korpótlék. Kötelességei: az előforduló kántori és sekrestyéi teendők végzése és az összes tankötelesek oktatása. Pályázni óhajtó okleveles kántortanítók folyamodványaikát alulírottához nyújtják be. Gelencén, 1902. július 14-én.

Solyom Géza,
pleb. isk. széki elnök.

— **A gyergyó-csomafalvi** róm. kath. segédkántortanítói állomás megüresedvén, arra ezennel pályázatot hirdettek. Jövedelmei: 1) Rozskepe 42 $\frac{1}{2}$ kalongya pénzértékben 170 korona, 2.) Zabkepe 62 $\frac{1}{2}$ kalongya 125 korona. 3.) Ospora 70 korona. 4.) 44 terű búkkfa 88 korona 5.) Favágási illeték 20 korona. 6.) Stóla átlag számítva 100, korona 7.) Ájtatos alapítványokból 25 korona. 8.) Tanítófizetés címen a község pénztárából havi előleges részletekben 240 korona. 9.) Az iskola pénztárából havi előleges részletekben 60 korona. 10.) Természetbeni lakás, amely áll; 2 szoba, konyha, kamra, pince, sütőház, istálló és csűr, a kántorral közös telken egy kis veteményes kert. 11.) Erdőltetési és legeltetési jog a régi alapon. Kötelességei: 1.) A mindennapi és ismétlő tanköteleseknek az iskolaszék által meghatározandó osztályainak önálló tanítása. 2.) Segédkántori és sekrestyéi teendők végzése. 3.) Vasár- és ünnepnapokon szentmise előtt a szentoltvasó előimádkoztatása és a betegek látogatásánál jelen lenni. 4.) A templom tisztogatóra és harangozóra felügyelő. 5.) Esetleg faiskola kezelés, melyért külön díj fizetetik. Pályázni akarók köllőleg felszerelt folyamodványaikát alattírt iskolaszéki elnökhöz 1902. július hó 31-ig nyújtják be. Csak okleveles pályázhat.

Gyergyó-Csomafalvó, 1902. július hó 7-én.

Balló János,
plebános, iskolaszéki elnök.

Az erd. róm. kath. status igazgatótanácsától.

Sz. 1138—1902.

Pályázati hirdetés tanári állásokra.

Az erdélyi róm. kath. status gymnasiumainál üresedésben levő tanszékekre pályázatot hirdetünk:

1.) A kezdviárbhely-kantai róm. kath. főgymnasiumhoz a VIII. osztály felállítására következőképpen:

magyar—latin,

magyar—német,

latin—görög,

mennyiségtan—természettani tanszékekre és a rajztanári állásra.

2.) A csíksomlyói és marosvásárbelyi róm. kath. főgymnasiumokhoz rajztanári állásra.

3.) A brassói és gyulafehérvári róm. kath. főgymnasiumokhoz a tornatanítói állásra, a mivel jár a déltűni játékok vezetése is.

A helyettes tanár fizetése 1600 kor., a rendes tanáré 2400 kor., 200 kor. ötéves korpótlék és 500 kor. lakáspénz. A tornatanító fizetése 1600 korona és 300 kor. lakáspénz.

Az életkort, vallást, családi állapotot, végzett tanulmányt, hadkötelezettségi viszonyt és netalán eddigi szolgálatot igazoló okmányokkal és tanári képesítő oklevéllel felszerelt folyamodványok f. évi augusztus hó 3-ig Méltóságos és Főtisztelendő Gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök urhoz Gyulafehérvárra adandók be.

Kolozsvárt, 1902. július 14-én tartott ülésből.

Az alelnök helyett:

Dorgó Albert
igazgató-tanácsos.

Dr. Balázs András,
főjegyző.

Szerkesztői üzenetek.

E. J. Csász— a és L. O. N—g. Lapunk jövő száma hozza.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Ágost.

Szerkesztőtársak: Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.